

duas classes hæreticorum his verbis distinguit: *Sunt hæretici, quod fatendum est, qui singulis vel non multo amplius dogmatibus oppugnant regulam veritatis, sicut Macedoniani, vel Photiniani, et quicumque alii ita sese habent. Alii autem (ut ita dixerim) fabulones, id est, qui fabulas vanas, easdemque longas, perplexasque contexerunt, tam multis falsis dogmatibus pleni sunt, ut ipsi quoque illa numerare non possint, aut difficillime possint.* Et profecto Lutherus, Calvinus, et similes in hoc posteriori ordine ponendi sunt; tot enim multiplicarunt errores, et tam confuse, et inconstanter eos tradiderunt in controversiis de Ecclesia, de fide justificante, de necessitate operum, libertate arbitrii, sacramentis, et similibus, ut vix numerari, vel percipi possint. Henricus item VIII rex Angliæ, si mente credidit, jure potuisse facere quod facto usurpavit, inter hæreticos primi ordinis numerandus erit, cum in uno saltem dogmate contra Catholicam Ecclesiam sentire elegerit. Quod enim unum dogma sufficiat, patet facile ex dictis: hæreticus siquidem ab hæresi denominatur, quia illam amplectitur, vel committit; sed ad hæresim sufficit unum falsum dogma, seu voluntarius assensus illius; ergo etiam sufficit ad hæreticum constituendum. Item unum falsum dogma destruit totam fidem, et voluntarius assensus ejus, etiamsi unus tantum sit, et in una sola materia, totam fidem divinam in tali homine destruit; ergo constituit illum vere hæreticum. Denique constituit infidelem; et non in altera specie, ut constat; ergo constituit hæreticum.

13. Ex his ergo principiis, quæ certissima sunt, et rex Jacobus negare non potest, si sapere velit, ipse de se judicium proferat, an a se ipso damnatus sit, ut more Tertulliani et Cypriani loquar¹. Nos enim summopere cupimus, regem hæreticum non esse, et fugimus nominare, scimus enim Augustinum cum Pelagianis disputantem dixisse²: *Possemus forsitan, si vellemus, eos hæreticos appellare, nec tamen appellamus.* Non tamen propterea omittebat veritatem eis ostendere, et conscientiam illorum convenire, et omnibus convincere, ut corriperentur, et ad meliorem mentem redirent. Optimamque reddit rationem: *Quia in rebus nondum plena Ecclesie*

¹ Tert., de Præscript., c. 6; Cypr., ep. 55, in fine.

² August., serm. 14, de Verb. Apost., cap. ult.

auctoritate firmatis ferendus est error, non tamen progredi debet, ut etiam fundamentum ipsum Ecclesie quater molitur. Non expedit. Adhuc forte non est reprehendenda patientia, sed debemus timere, ne culpetur etiam negligentia. Quandoquidem igitur nos in ea causa cum rege Jacobo contendimus, in qua fundamentum Ecclesie quater molitur, simili etiam affectu, impari quamvis ingenio, vel auctoritate, statum ejus demonstrare studemus, non ut illum hæreticum vocitemus, sed ut ipse respiscat, et videat ne sit, quod appellari merito recusat. Nam profecto excusationes ejus nullius momenti vel ipsimet regi perpendenti apparebunt. Nullaque alia (procul dubio) excogitari potest, qua rationes et probationes adductæ eludantur.

CAPUT XXIV.

RATIONES, QUIBUS REX HÆRETICI MACULAM FUGERE STUDET, REFELLUNTUR.

1. In prima igitur ratione sua, duo excusationis capita rex indicat: unum, quod patrem et avum paternum ejusdem sectæ, quam ipse nunc profitetur, habuerit; alterum, quod in Catholica Ecclesia nunquam fuerit. In priori capite omittendum illud censui, quod ad veritatem historię pertinet, quia multi vel illud negant, vel in dubium revocant. Nam cum rex neque patrem neque avum cognoverit, quos ante usum rationis amisit, et ab hæreticis educatus, et inter eos semper conversatus fuerit, facile potuit hac in re ab eis decipi, ut ipsum in errorem suum facilius inducerent. Verumtamen quidquid avus vel pater ejus de fide senserint, eorum lapsus propriam hæresim non excusabit, si post sufficientem monitionem et instructionem, illam non correxit. Relegat, quæso, sententiam Augustini paulo antea citatam, ex Epist. 162, ubi loquens in specie de illis qui falsam et perversam credunt doctrinam, quam non audacia sua pepererunt, sed a seductis, atque in errorem lapsis parentibus acceperunt, tunc solum eos inter hæreticos non deputat, quando non pertinaci animo talem doctrinam defendunt, sed de veritate solliciti, parati sunt errorem corrigere. E contrario vero in aliis locis sine ulla distinctione, ut hæreticum damnat pertinacem in errore, sive illum per se invenerit, sive a falso doctore, sive a parente didicerit. Quod etiam ratio ipsa manifeste ostendit, nam parentis error, quando jam a

prole discerni potest, ipsius culpam non excusat, quin potius accusat.

2. *Regem Jacobum in Catholica Ecclesia aliquando fuisse probatur.* — *Catechumenus rite ab hæretico baptizatus vere membrum Ecclesie efficitur.* — Quod vero rex addit, nunquam in eadem Ecclesia cum Catholicis fuisse, imprimis ex confessione ejus, addito vero Theologiæ principio, negari merito potest. Ipse enim fatetur se fuisse ritu catholico baptizatum, cum adhuc sub cura et potestate serenissimæ reginæ et catholicæ matris existeret; ex his autem principiis manifeste concluditur, ipsum fuisse spiritualiter genitum in Ecclesia Catholica, non in hæreticorum synagoga, quia et baptismus, quo fuit regeneratus, est proprium donum Ecclesie Catholice, licet interdum ab hæreticis possideatur et ministretur, ut ait Augustinus, lib. 1 de Baptismo, cap. 10; et serenissima ipsius mater, sub cujus potestate tunc erat rex, unita erat Ecclesie Catholice, ut membrum ejus, per fidem quam profitebatur; ergo etiam filius regeneratus est Ecclesie, tanquam ejusdem membrum. Imo quamvis nullus ex parentibus esset Catholicus, per solum baptismum rite ministratum, et non indigne receptum, factus esset Ecclesie Catholice membrum, quia veram justitiam, et fidem Christi per baptismum accepit, simul cum Christi characterem; ergo conjunctus fuit Ecclesie per sacramentum fidei, et per fidem sacramenti, quod satis omnino est ut fuerit membrum ejus. Sicut etiam catechumenus vere fidelis et catholicus, si propter necessitatem ab hæretico baptizetur cum vera fide, et convenienti dispositione, plene sanctificatur, et unitur Christo ut capiti, et Ecclesie Catholice ut corpori ejus, juxta doctrinam Augustini, lib. 1 de Baptismo, c. 2; ergo idem sentiendum est de infante, etiamsi a ministro hæretico, et sub parentibus hæreticis baptizetur. Quia licet ministri vel parentes errent privato errore, nihilominus baptizatur in fide veræ Ecclesie, et per eandem fidem, quam in baptismo accipit infusam, membrum ejusdem Ecclesie efficitur, etiamsi sub potestate alienorum, et hostium Ecclesie detineatur. Quamdiu ergo rex Angliæ baptismalem justitiam et fidem non amisit, in Ecclesia Catholica fuit; nam ab illa fuit regeneratus, juxta doctrinam Augustini, lib. 1 de Baptismo, cap. 10, et ab eadem habuit characterem, et fidem, qua sibi illum conjunxit. Nam in illa ætate, quæ actus fidei capax non est, ad prædictam unionem habi-

tus sufficit, cum etiam ad unionem cum Christo sufficiat; ergo ex illo capite excusari non potest, quominus, amittendo postea fidem per proprium actum hæresis, ab Ecclesia Catholica defecerit.

3. *Potest aliquis esse hæreticus, etiamsi in Ecclesia Catholica nunquam extiterit.* — Et quamvis hæc verissima sint, addi præterea potest, posse aliquem esse vere et proprie hæreticum, etiamsi nunquam in Ecclesia Catholica fuerit. Nam si quis a principio instructus fuit ab hæreticis non rite baptizantibus, posteaque in errore semel concepto post sufficientem animadversionem pertinaciter duret, vere fit hæreticus, quia incipit esse infidelis sub nomine Christiano, et tamen ille nunquam fuit in Ecclesia, quia neque verum baptismum, neque veram fidem in habitu vel in actu habuit. Et hoc modo docent interdum Concilia et Patres, ut hæretici non rite baptizati venientes ad Ecclesiam per baptismum recipiantur, ut de Paulianistis statuit Concilium Nicænum, canon. 19. Erant ergo illi hæretici, quamvis antea nunquam in Ecclesia Catholica fuissent. Ratio vero est, quia de ratione hæretici non est ut sit vere baptizatus, sed sufficit quod, cum Christum confiteatur, in ipsius fide pertinaciter contra Catholicam Ecclesiam sentiat. Quin potius licet aliquis non solum vere baptizatus non sit, verum etiam nunquam fuerit Catholicus, potest esse hæreticus, si cognoscendo et confitendo Christum, veram ejus fidem non integre profiteatur. Hoc enim satis est ad infidelitatem hæresis, etiamsi persona sic errans nunquam fidem catholicam prius professa fuerit, et ab illa postea discesserit; nam hoc ad circumstantiam apostasiæ necessarium est, non ad propriam maculam hæresis, quæ sine illa circumstantia inveniri potest juxta doctrinam D. Thomæ 2. 2, q. 11 et 12. Loquimur autem de hæretico quoad culpam, non quoad penas Ecclesie, quia ut illas incurrat, characterem baptismi habere oportebit, per se loquendo, ut latius in dicto loco de Infidelitate tractatur. Hoc ergo nunc satis fuerit ad ostendendum, regis excusationem, neque in eo quod assumit, neque in illatione fundamentum habere.

4. *Refellitur secunda regis ratio.* — In secunda etiam excusatione non recte rex colligit, nam licet quispiam rite baptizatus sit, nullumque errorem circa baptismum, nullamve controversiam in ea materia cum Catholicis habeat, nihilominus propter errores

in aliis articulis fidei pertinaciter conceptos, potest esse hæreticus. Alias neque Arius, neque Lutherus, neque alii similes fuissent hæretici; nam fuerunt rite baptizati, et circa baptismum vel ritum ejus controversias non excitaverunt, sed propter alias hæreses hæretici facti sunt. Ad præsentem ergo causam parum refert, quod rex fuerit rite baptizatus, et quod de baptismo controversiam nobiscum non habeat, sed considerandum est, num in aliis rebus fidei a Catholica Ecclesia dissentiat. Nam, ut Augustinus¹ (aliud agens) dixit: *Non sacramenta christiana te faciunt hæreticum, sed prava dissensio.* Alloquiturque Donatistas, de quibus paulo post dicit: *Nobiscum estis in baptismo, in Symbolo, et in cæteris sacramentis Dominicis; in spiritu autem unitatis, et vinculo pacis, in ipsa denique Catholica Ecclesia nobiscum non estis.* Quælibet ergo dissensio ab Ecclesia Catholica in doctrina fidei facit hæreticum eum, qui in Christum credere profitetur, etiamsi nec baptismo careat, nec circa baptismum erret.

5. *Diluitur ultima ratio.* — Superest ultima ratio, in qua rex ea, quæ credit, enumerat, ut inde se Catholicum esse comprobet. Sed profecto non recte colligit, tum quia nec sufficienter credit ea quæ enumerat, neque sufficienter enumerat quæ Catholicus credere deberet. Primum itaque ait, se fidem adhibere Scripturis sanctis; sed quibus? non omnibus quas Catholica Ecclesia approbavit, sed quas ipse sibi elegit credendas; ergo fides, quam Scripturis adhibet, catholica non est; nam catholica fides universalis est, et non aliunde quam ab Ecclesia Catholica, teste Augustino, recepit Scripturas. Deinde quem sensum Scripturæ sanctæ sua fide credit? Quem nempe sua certa scientia invenisse se credit. Non ergo per fidem catholicam Scripturis credit; nam fides catholica proprio judicio, et privato spiritu nequaquam nititur, sed Ecclesiæ Catholicæ in exponendis Scripturis regulam tenet. Verum hæc in superioribus late tractata sunt.

6. *Ad veram fidei confessionem non sufficiunt Symbola, absque catholico sensu credita.* — Secundo numerat rex Symbola fidei, in quæ se jurare dicit. Sed de his (ut supra etiam notavi) interrogandus est, an in omnibus illa Symbola recipiat in eo sensu, quo Catholica Ecclesia illa recipit; nam si hoc affirmare non audeat (quia revera non ita

¹ Ep. 48.

est), tenere aut jurare litteram Symboli non satis est, ut se Catholicum ostendat. Sententia est Cypriani, Epist. 76 ad Magnum, ubi cum dixisset, schismaticos, utique hæreticos, gentilibus adæquari, subjungit: *Quod si aliquis illud opponat, ut dicat, eandem Novatianum legem tenere, quam Catholica Ecclesia teneat, eodem Symbolo quo et nos baptizare, eundem nosse Deum Patrem, eundem Filium, eundem Spiritum Sanctum, ac propter hoc usurpare eum potestatem baptizandi posse, quod videatur in interrogacione baptismi a nobis non discrepare, sciat quisquis hoc opponendum putat, primum non esse unam nobis et schismaticis symboli legem, neque eandem interrogacionem. Nam cum dicunt: Credis remissionem peccatorum, et vitam æternam per sanctam Ecclesiam? mentiuntur in interrogacione, quando non habeant Ecclesiam, etc.* In qua Cypriani sententia solum pondero, ad professionem et veram fidei confessionem, non satis esse recipere verba Symboli, vel in ea jurare, nisi in sensu catholico credantur, neque satis esse (ut etiam subjungit Cyprianus) confiteri Patrem, Filium, et Spiritum Sanctum, etiam in sensu catholico, si alii articuli de remissione peccatorum, et de una sancta et Catholica Ecclesia in perverso retineantur sensu, sicut constat intelligi a Protestantibus. Nam ex dictis supra de Ecclesia manifeste liquet, quantum in articulo de Ecclesia omnes illi errent, quod nunc nobis sufficit; nam de aliis articulis non est hic disputandi locus.

7. *Omnia authentica Concilia æquali certitudine recipienda sunt.* — Tertio numerat rex quatuor prima Concilia generalia, eaque dicit se tanquam Catholica et orthodoxa venerari. Ubi etiam statim interrogandum occurrit, cur hæc potius, quam quintum, vel sextum, vel alia authentica usque ad Concilium Tridentinum recipiat. Nam si externam speciem seu solemnitatem (ut ita dicam) spectemus, non minor fuit posterioribus Conciliis generalibus, quam illis quatuor primis, nam eadem auctoritate Pontificia congregata et confirmata fuerunt, et convocatio æque universalis fuit, et concursus vel æque frequens, vel interdum major, vel si aliquando fuit minor, parum refert, idem siquidem contigit in quatuor primis Conciliis, hocque accidentarium prorsus est ad Concilii universalitatem, idemque cum proportionem dico de sapientia, aut sanctitate personarum ad Concilia venientium, eaque celebrantium. Si au-

tem in Conciliis consideremus internam et primariam virtutem eorum, quæ est assistentia Spiritus Sancti, et hanc credit, et hoc recognoscit rex in quatuor primis Conciliis, et ideo illa veneratur, cur non credit et recognoscit eandem in posterioribus Conciliis, et pari veneratione ea recipit? Certe non video quid respondere possit, nisi vel post tempora quatuor primorum Conciliorum Ecclesiam Catholicam jam periisse, et a vera fide defecisse, et ideo Concilia illius, quamvis generalia, jam non fuisse vera Concilia, sed congregationes perfidorum, vel se et suos per privatum spiritum proprium posse discernere inter vera et falsa Concilia, et per illum approbare quatuor prima, et non reliqua. Sed de his et similibus responsis, quam vana et voluntaria, quamque per se incredibilia apud quemcumque virum prudentem, quam denique erronea, et non solum Sanctis Patribus, sed etiam Scripturis sanctis contraria sint, satis est a nobis in superioribus demonstratum.

8. *Præcluditur evasio quædam regis.* — Fortasse aliud fuit regis consilium, illa potius venerandi Concilia quam alia, non quia assistentiam Spiritus Sancti veris Conciliis credit esse promissam, neque etiam quia crediderit errare non potuisse, sed quia judicat de facto non errasse, sed consentaneæ ad Scripturas sacras docuisse, quod de aliis Conciliis non judicat. Quod si ita de Conciliis sentit, hoc non est credere Concilio generali tanquam regulæ fidei, sed est proprio judicio approbare Concilium, et reprobare; hoc autem modo recipere Concilia, ad humanam opinionem potius quam ad fidem pertinet. Et hinc etiam provenire videtur, ut Protestantes non plene et integre illa Concilia recipientes venerentur, sed in ea tantum parte doctrinæ, quæ illis non contradicit, non tamen in aliis decretis, præsertim moralibus, neque in modo deducendi veritatem ex traditionibus Ecclesiæ, et consensu Patrum, neque in recognitione Sedis Apostolicæ Romanæ, cui semper primas deferunt, ut erudite notavit in sua Apologia doctissimus Cardinalis Bellarminus, cap. 7, et juxta occurrentes occasiones in sequentibus declarabimus.

9. Quarto denique commemorat rex Patrum consensum unanimem, eorum videlicet, qui quadragesimo vel quingentesimo annis post Christum fuerunt. Ubi statim occurrit eadem objectio, quia gratis soloque arbitrio suo discernit inter Patres majoris vel minoris anti-

quitatis, cum multi, tempore inæquales, nec sanctitate, nec sapientia fuerint inferiores; et (quod caput est) in rebus ad fidem et salutem pertinentibus a vestigiis antiquorum non discesserint, ut Gregorius Magnus, Gregorius Turonensis, Isidorus, Joannes Damascenus, venerabilis Beda, Remigius, Petrus Damianus, Anselmus, Bernardus, Thomas, Bonaventura, Laurentius Justinianus, et alii similes. Deinde inter illos antiquos Patres merito numerantur Dionysius et Ignatius, quos Protestantes aliqui non solum non admittunt, sed etiam convitiis onerant. Deinde Leoni I et Innocentio I, et aliis Sanctis illorum temporum Pontificibus, nihil fere deferunt, solum quia Pontifices fuerunt, licet non minori sapientia scripserint. Denique Patres etiam alios, quotiescumque persentiscunt sibi contrarios, facile rejiciunt, vel negando esse eorum scripta, licet eorum nomine circumferantur, vel ipsis errorem attribuendo. Unde etiam ipse rex in hoc puncto non profitetur se credere omnia, quæ illi Patres unanimi consensu docuerunt, etiam de rebus ad salutem necessariis, sed solum ea non reprehendere, vel ad summum obmutescere, quod parum et diminutum est ad integram fidei confessionem, quia ex hujusmodi unanimi consensu in tali materia consurgit ecclesiastica traditio, quæ continuata semper in Ecclesia Catholica sufficit ad regulam fidei, ut supra probatum est.

10. *Ratio regis insufficientis ostenditur.* — Quamobrem licet concederemus regi, verum simpliciter esse, quod in illa ratione proficitur, de fide quam præbet Symbolis et quatuor Conciliis, nihilominus nec recte nec sufficienter concluderet ejus ratio; alioqui oportebit ut multos, ab Ecclesia ut hæreticos damnatos, hæreticos fuisse inficiemur. Helvidius enim, et qui ab Epiphano¹ Antidicomarianæ appellantur, inter hæreticos numerantur ab Augustino², quamvis illi fidem adhiberent Scripturis, Symbolis, et Conciliis, quia Beatissimam Mariam alios post Christum filios ex Joseph habuisse solum contendebant; licet id non sit expresse contra Scripturam, Symbola vel quatuor Concilia, sed contra ecclesiasticam ab omnibus Catholicis receptam traditionem. Deinde habemus optimum exemplum in Donatistis, de quibus ait Cyprianus supra, in principio perseverando in eadem

¹ Hæres. 78.

² Hæres. 86 et 84.

fide, et religione, et usu sacramentorum schisma fecisse, Ecclesiam scindendo, et cathedram ac primatum usurpando. Addit vero Augustinus, lib. de Hæresibus, in 69: *Pertinaci defensione firmata in hæresim schisma verterunt*, et ita factos esse hæreticos. Explicans autem quomodo primum facti sint hæretici, addit: *Tanquam Ecclesia Christi propter crimina Cæciliani, seu vera, seu, quod magis iudicibus apparuit, falsa, de toto orbe terrarum perierit, ubi futura promissa est, atque in Africa in Donati parte remanserit, in aliis terrarum partibus quasi contagione communione extincta*. In quibus verbis non obscure innuit Augustinus, Donatistas factos esse hæreticos, male sentiendo de Ecclesia, a qua per schisma fuerunt divisi. Et tamen Donatistæ dicebant se credere Scripturis, et Symbolo Apostolorum; reliqua enim symbola, et quatuor Concilia generalia, quando Donatus incepit, nondum facta fuerant; fidem autem postea in illis definitam tenebant (quantum ex Cypriano et Augustino colligimus), et tamen propter solum errorem, quo male de Ecclesia sentire cœperunt, hæretici facti sunt. Si quis autem recte consideret, idem Protestantibus, et præcipue Anglicanæ sectæ accidisse reperiet, quæ per schisma et usurpationem primatus incepit, et postea eo processit, ut propter communicationem cum Pontifice Romano, cui falsa crimina et errores imposuit, universalem Ecclesiam visibilem defecisse pronunciet.

11. Addit præterea de Donatistis Augustinus: *Audent etiam rebaptizare Catholicos, ubi se amplius hæreticos esse firmarunt, cum Ecclesia Catholica universæ placuerit, nec in ipsis hæreticis commune baptismum rescindere*. Dicit autem, per hoc amplius firmatur esse hæreticos, quia novam hæresim addiderunt, qua tamen non obstante, diceret Donatus se admittere Scripturam, et Symbolum, et unicum verum baptismum, quod in sua Ecclesia esse contendebat. Hoc autem totum, si non in eadem baptismi materia, in multis aliis similibus, in opinione Anglicana videre licet. Nam postquam cœpit male de Ecclesia sentire, multa contra universalem ejus sensum ac definitionem recepit et docuit, quibus in hæresi amplius firmata est, ut paulo superius locutus est Augustinus. Possumus præterea in exemplum adducere omnes hæreticos, qui privatos et singulares errores habuerunt, et hæretici ab universa Ecclesia reputantur, licet Scripturas, Symbola, et quatuor

Concilia generalia, vel ea, quæ suis temporibus facta fuerant, se credere dicerent, ea omnia male interpretando. Ut colligitur ex his, quæ de variis erroribus, quorum singuli ad constituendum hominem hæreticum sufficiunt, refert Origenes ad Titum 3, apud Pamphilum in Apologia. Item ex his, quæ de Pelagianis, Anabaptistis, Monothelitis, Jovinianis, et aliis, Augustinus, Epiphanius, et alii referunt, quos esse hæreticos manifestum est; et ipsi Protestantes multos ex his ita vocare non dubitabunt. Ergo illa excusatio non est sufficiens, quando, illa non obstante, multa contra Ecclesiam Catholicam creduntur, sive aliter interpretando Scripturam, aut Symbola, quam ipsa Ecclesia sentiat, sive multa damnando, quæ ejusdem Ecclesiæ auctoritate approbata ac definita sunt. Talem autem esse fidem suam rex Angliæ non solum non negat, verum etiam expresse affirmat, Catholicam Ecclesiam de variis erroribus accusando; quot enim errores illi objicit, tot hæreses in sua secta invenire confitetur, totiesque docet universalem Ecclesiam posse in fide et moribus errare, quod hæreticum est.

CAPUT XXV.

IMMERITO ANGLICANAM SECTAM FIDEM SUAM, ET ECCLESIAE AUCTORITATEM AD QUINGENTESIMUM CHRISTI ANNUM LIMITARE.

1. Priusquam in sequenti libro errores Anglicani schismatis sigillatim refellamus, operæ pretium duxi in præsentem capite, quædam regis verba, quibus (ut ita dicam) certos quosdam credulitatis suæ et consensionis cum Ecclesia Romana præscribit terminos, cæterorum utpote fundamenta, proponere diligenterque expendere. Verba autem sunt ejusmodi: *Quod si Romanæ Ecclesiæ officina fidei articulos ante quingentesimum Christi annum inauditos, ac invisos recenter excudit, non sum, credo, damnandus pro hæretico, si ad hæc novitia et nupera non accedam*.

2. *Conjecturæ quibus rex ad prædictam credendi regulam astruendam adduci potuit*. — Hæc certe verba veluti generalem credendi regulam continent, seu limitationem quamdam, mensuram, vel terminum, quem credulitati suæ præscribit rex, videlicet, ut ad articulos, propositiones, quæ post quingentesimum Christi annum in Ecclesia definitæ sunt, non extendatur; supponere autem vi-

detur, se credere omnia, quæ quinque primis sæculis Ecclesia tanquam de fide necessaria credidit. Quanquam hanc posteriorem partem affirmantem non tam expresse ponit, sicut alteram negantem. Nam, licet paulo inferius videatur illam etiam profiteri, verbis tamen mutatis, magisque confusis et ambiguis, ne fortasse illis possit constringi, ut infra, quamdam responsionem regis urgendo et exigendo, ponderabo. Nunc ergo circa alteram partem, in qua refugit rex credere, si quid est post quingentesimum annum in Ecclesia definitum, rationem hujus regulæ credendi, vel potius non credendi, a serenissimo rege postulare necessarium judico. Neque enim verisimile est ipsum, pro solo suo arbitrato terminum illius temporis sibi statuisse, alioqui tota ejus fides non solum erit humana, sed etiam prudenti ratione carebit, quod quam christianæ fidei repugnet, omnibus perspicuum manet; ad cujus rationem reddendam parati esse debemus juxta monitionem Petri, 1 canonic., c. 3, quam de ratione inducente ad credendum explicuit August., epist. 222. Potuit itaque rex moveri ad sic limitandam fidem suam, vel quia decrevit nihil sibi esse credendum, nisi quod per suam certam scientiam scriptum esse intelligit in illis libris canonicis, quos ut sacros admittit; vel quia credit Ecclesiam Catholicam gubernatam esse a Spiritu Sancto ad conservandam puram fidem per quingentos annos, et non amplius; vel quia non loquitur de Ecclesia Catholica, sed de Romana, et illam dicit ab illo tempore errasse. Sed hæc non sufficiunt ad excusandum errorem illius limitationis; imo omnia, et singula convincunt, illam, et contra fidem, et contra rationem esse, ut dicta tria membra examinando patebit.

3. *Solvuntur conjecturæ adductæ*. — *Evasioni occurritur*. — Nam prima ratio facile ex superius dictis refutatur. Tum quia ostendimus, contra fidem et contra rationem esse admittere quosdam libros approbatos ab Ecclesia, et alios repudiare, cum nullus canonici fides possit sortiri, nisi per auctoritatem Ecclesiæ, et hæc eadem sit in omnibus, ac proinde si in uno inveniatur fallax, incerta in omnibus fiat. Tum quia contra principia fidei, et contra naturalem rationem sit in privatum spiritum fidem reducere, et illam ut certam et omnibus necessariam prædicare. Præterea occurrit hic peculiaris ratio, quia privatus iste spiritus etiam potest suggerere, aliquid in Scriptura esse credendum,

aliter quam fuerit intellectum in primis quinque sæculis; et e converso potest quispiam sensum aliquem Scripturæ approbare, qui post quingentos Christi annos ab aliquo etiam privato spiritu excogitatus fuit, licet fuerit contrarius dogmatibus prioribus quinque sæculis receptis; nulla est enim major ratio de uno tempore, quam de alio, si semel aliquis sibi persuadeat fidem esse dandam huic privato spiritui. Quod si fortasse rex dicat, spiritum sibi dictare, in illis quinque primis sæculis non esse erratum ab Ecclesia in intelligentia Scripturarum, et postea esse erratum, certe ostendere non potest ubi hoc legat, ut per suam certam scientiam intelligat, authentice et canonicè esse scriptum, et ita constat sine fundamento etiam ab ipso rege discrimen illud seu limitationem temporum præscribi. Quod si conjecturis tantum humanis rex ducatur, statim ostendemus nullas esse, nulliusque ponderis et momenti, unde immerito illas anteponit certæ et indubitatae fidei.

4. *Secundæ conjecturæ solutio*. — Venio ad secundam rationem, et simili modo inquiri unde constet, Ecclesiam Catholicam per quingentos primos annos gubernatam esse, et in vera ac pura fide a Spiritu Sancto conservatam. Certe non aliunde, quam ex Christi promissionibus, alioqui voluntarie et sine fundamento enunciatur. At Christus Dominus quingentorum annorum spatium, suæ promissioni limitem, ut ex Scripturis liquet, non præfixit. Sine fundamento ergo fidei Christianæ istiusmodi præfigitur terminus. Imo vero contra fidei fundamentum, quia Christi promissiones indefinitæ sunt, et interminatæ (ut sic dicam); ergo contra fidem est illis præscribere terminum. Quin potius in eis sæpe addit Dominus de promissione Spiritus, *ut maneat vobiscum in æternum*, et de protectione sua, *usque ad consummationem sæculi*; ergo si a quingentesimo Christi anno cessavit Ecclesia protegi a Christo, et a Spiritu Sancto gubernari, pro majori parte temporis fallax et infidelis fuit promissio, et sic sine causa creditur, illis prioribus temporibus fuisse impletam; vel e converso si fides Ecclesiæ Catholice ob eam causam creditur pura in illis primis quinque sæculis, credendum eadem fide est, non minus puram durasse per undecim sequentia sæcula.

5. *Evasio regis*. — *Solutio*. — Dicit fortasse rex, in illis quinque primis sæculis, Ecclesiam conservasse veram fidem, non quia